

F O L Y Ó I R A T O K   S Z E M L É J E

(Folyóiratok és hírlapok irodalomtörténeti vonatkozású cikkei. Munkatársak: *Alszeghy Zsolt, Baros Gyula, Britsis Frigyes, Kalmár Anatólia, Timár Kálmán.*)

Folyóiratok.

Akadémiai Értesítő. — 1936. évf. január—május. — Jegyzőkönyv a M. T. Akadémia 1936 márc. 10-i elnökválasztó üléséről. Elnökké választott nagy szótöbbséggel József kir. herceg. — *József kir. herceg, Ilóman Bálint és Balogh Jenő gyászbeszédei* Berzeviczy Albert halála alkalmából. — József kir. herceg: *Horatius és Berzsenyi*. Ünnepi megemlékezés Horatius halálának 2000 éves fordulóján. — Lenhossék Mihály: *Megemlékezés a M. T. Akadémia első két elnökéről*. Tanulmányyszerű ünnepi beszéd gróf Teleki Józsefről és gróf Desseffy Emilről. — Alszeghy Zsolt: *Jelentés a Weisz Fülöp-jutalomról*. A díj a Császár Elemérből, Szinyei Ferencből és Alszeghy Zsoltból álló bizottság javaslatára Kosztolányi Dezsőnek íteltetett oda. Kosztolányi az élmény hangulatokat finoman visszhangzó költő. Versei közül legmegkapóbbak azok, amelyekkel egy-egy tájat vagy természeti tüneményt örökít meg. De Kosztolányi szívében a gyermekkor élményei mindvégig megerősítik a nemzethez vonzódás egészséges rezdüléseit. Ugyanily erős magyarságának érzeke is. Költészetében szinte külön művészi érték a nyelv. Nincs ma magyar költő, akinek nyelvkincse ily gazdag, szótára ily változatos, beszéde ily sokárnyalatú volna. A nyelv e gazdagsága főképp műfordításaiban érvényesül. Szépprózája megmarad a misztikum ama területén, amelyet lírája éreztet. Szépprózai műveiben nemesak az élet ezer kérdésének megvilágítása érdekes, hanem az eredeti alakok gazdag sora is. — Lukinich Imre: *Jelentés a Berzeviczy Albert történettudományi jutalomtételről*. A díjra, mely nem egy történeti művet, hanem egy egész élet történetírői munkásságát kívánja jutalmazni, Angyal Dávid találatott érdemesnek. — Lukinich Imre: *Jelentés a Bp. Székesfővárostól kitűzött jutalomtételről*. A pályadíjjal Markó Árpád Rákóczi-kori tanulmányai jutalmaztattak meg. — Sági István: *Jelentés a Szótári Bizottság 1935. évi munkásságáról*. A szépirodalom termékeiből való gyűjtés 3—4 év múlva remélhetőleg eljut 1900-ig. Az utolsó negyven év feldolgozása aránylag hosszú idő alatt készül el. Legalább 15 képzett gyűjtő állandó foglalkoztatásával lehetne megbízható teljességgel megoldani a feladatot s így is legalább további 10 évi munkát jelentene a XX. század irodalmának feldolgozása. — Melich János: *Jakubovich Emil* ravatalánál. Búcsúbeszéd.

Budapesti Szemle. — 1936. évf. 5. sz. Császár Elemér: *Berzsenyi Dániel* (1776—1836). Berzsenyi, az ember most száz éve megszűnt élni, de él ma is s él majd a messze jövőben művészettel ragyogóvá csiszolt gondolataiban Berzsenyi, a bölcs és Berzsenyi a költő. — Mályusz Elemér: *Magyar renaissance, magyar barokk* (I). A külföldi szellemi áramlatok meggyökeresedése szoros kapcsolatban van a magyar társadalom életével, olyannyira, hogy a befogadás és áthasonulás a társadalom életének jelentős részét teszi ki. — József kir. herceg: *Horatius és Berzsenyi*. Ünnepi megemlékezés. — Horváth Gyula: *Szlovénzkői magyar írók*. Újabb regények bíráló ismertetése. — 6. sz. Anonymus: *Emlékezés Justh Zsigmondra*. (Halálának negyvenedik évfordulója alkalmából.) Igen érdekes, kevésbé ismert, jellemző adatok az ifjan elhunyt jeles író gyermek-

koráról, serdülő éveiről, egyetemi tanulmányairól, Párizsnak reágyakorolt be-folyásáról, betegségéről, környezetéről és irodalmi tevékenységéről. — Mályusz Elemér: *Magyar renaissance, magyar barokk* (II). Vitatkozó észrevételek Szekfű Gyula Magyar Történetének a címbeli szellemi irányzatokkal kapcsolatos meg-állapításaira.

Egyetemes Philológiai Közlöny. — 1936. évf. 4—6. sz. Farkas Gyula: *A magyar irodalom Németországban*. Hazai németiségünk szellemi képviselői a XVIII. század kezdetétől fogva nagy buzgalommal vállalták a hiva-tást, hogy ősi hazájuk fiával megismertessék a fejlődő magyar irodalmat. Az ő soraikból kerültek ki az első irodalomtörténirők, kritikusok, folyóirater-kesztők és fordítók. Az első német világirodalomtörténet 1708-ban jelent meg J. F. Reimann tollából. Sokszor idézett véleménye a magyar irodalomról eléggé kedvezőtlen. Reimann könyve hívta porondra Czvittinger Dávidot, aki 1711-ben kiadta az első magyar irodalomtörténetet latin nyelven. (Specimen.) Az elkedvetlenedett Czvittinger helyébe később Rotarides Mihály állott a küzdő-térre. (Prolegomena, 1745.) Rotarides összegyűjtött, de egészében fel nem dol-gozott anyagát utóbb Wallaszky Pál értékesítette *Conspectus reipublicae literariae in Hungaria* (1785) c. művében. A külföldet az új magyar irodalom nem érdekelte, mert abban saját irodalmuk halvány visszfényét látták. Inkább az ősi magyar népköltéssel szerettek volna megismerkedni. Erről azonban a XVIII. század végén még itthon sem sokat tudtak. Így alakult ki az a német hit, hogy a magyarságnak, ha volt is népköltészete, az még a kereszténység első századaiban elpusztult. Ezt a hitet F. Schlegel vitte bele a német irodalmi köztudatba. Valószínű, hogy a magyarul alig tudó Mednyánszky Alajos és Majláth János gr. Schlegel biztatására kezdtek foglalkozni a magyar népiemlé-kek összegyűjtésével s jellemző, hogy az első magyar népmese- és az első magyar népmondagyűjtemény idegen földön és német nyelven jelent meg. Ezt aztán Kazinczy F. fordította magyarra. Toldy F. 1828-ban megjelent *Handbuch*-jában kiegészíti Majláth Jánosnak 1825-ben megjelent *Magyarische Gedichte* c. antológiájához írt történeti áttekintését. Toldy könyvének megjelenése után — külföldi útján — felkereste a jelcebb német költőket s átnyújtotta nekik irodalomtörténetét. Ticek közömbösen, Goethe hideg udvariassággal, F. Schlegel ridegen fogadta. A XIX. század harmincas-negyvenes éveiben a hazai németiség eddigi közvetítő szerepét a magyarországi németműveltségű zsidóság vette át sok jóakarattal, de az előző közvetítésnél kevesebb súllyal. Mindössze egy németzármaszású magyar tudós, Henzelmann Imre állott ki 1843-ban meg-indított negyedévi folyóiratával a magyar igazság hirdetésére. Erre szükség is volt, mert a hazai nemzetiségek elárasztották a külföldet is a magyarságot támadó röpiratokkal. Az első német világirodalomtörténet, mely a szabadság-harc után jelent meg és a magyar irodalommal is foglalkozik, Joh. Scherr két-kötetes műve 1851-ből (11. kiadása 1926-ból). A XIX. század első fele művé-szetirodalmáról Toldy nyomán nyilatkozik s Petőfiben látja a magyar fajiság legtipikusabb képviselőjét. Közben a fordítók és közvetítők egész sora fáradozik a magyar remekművek német nyelven való ismertetésével. E téren főképp Kert-beny Károly, Kolbenheyer Móric és Steinacker Gusztáv tűntek ki. A későbbi idetartozó munkálatokból Schwicker Henrik németnyelvű magyar irodalom-története (1888), Riedl Frigyesé (1908), Katona Lajos és Szinyei Ferencé (két kiadást is ért), érdemel figyelmet. (A szép tanulmány a külföldi szer-

zóktól származó világirodalomtörténetek magyar vonatkozású fejezeteit szinte napjainkig ismerteti.) A magyar-német művelődési kapcsolatok ápolása körül a világháború óta különösen jó szolgálatot tesz a berlini egyetem magyar tanszéke s a hozzátartozó Magyar Intézet, amelyet Gragger Róbert buzgókodása hozott létre. — Dorogi Ortutay Gyula: *Boethius és a XVIII. századi barokk*. Adatközlés. — Kristóf György: *Két Argirus-feldolgozás*. Piskolti István 1785-ből és Dózsa Dániel 1852-ből való Argirus-feldolgozásának részletes ismertetése. „Gyergyai tündérmeséje Piskolti keze alatt népiesen magyaros színezetet nyert, Dózsa... időszzerű elemmel, korának hazafias érzésével nemzetiesítette a néphistóriát.“ — Bajza József: *Egykorú horvát vers a mohácsi vérszől*. Egy 1935-ben, a trauai székesegyház kéziratárában felfedezett, ismeretlen szerzőjű vers ismertetése.

Egyházi Lapok. — 1935. évf., 9—10. sz. Timár Kálmán: *Pálma Károly Ferenc önéletrajza*. A latin önéletrajz kivonatos fordítása kiegészítő adatokkal. — 1936. évf., 1. és 2. sz. Lányi Ede: *Pázmány Péter fejlődése*. (I—III.) P. tanári, főpapi és írói működése szerves kifejlődése annak a hosszú kiképzésnek, melyben a jezsuita rendben részesült. Hamisítatlan katolikus és jezsuita felfogás érvényesült egész működésében.

Erdélyi Helikon. — 1936. évf., 5. sz. Molter Károly: *Szellem és tervgazdaság*. Hivatalos lap, hivatalos könyv és hivatalos művészetirányítás, vagy félhivatalos íróirányítás olyan, mint a hivatalnokházasság rangemelkedés céljából: szerelem híján prostitúció lesz belőle. Mert a szellem, mint a csecsemő és aggastyán bölcsessége minden tervgazdaság férfimunkáján kissé mindig mosolyogni fog. — Bárd Oszkár: *Teleki László*. (Részlet a szerző drámájából.)

Erdélyi Szemle. — 1936. évf., 4. sz. Jancsó Elemér: *Móricz Zsigmond és az új magyar irodalom*. A Zolától megteremtett irodalmi forradalom magyar képviselője Móricz Zsigmond. Ő fedezte fel először a magyar paraszt új arcát és ő mutatta meg azt az élet vak szenvedélyeinek viharában, De míg Zola túlzásba ment és egyoldalúan rajzolja a francia vidéki életet, addig Móricz észreveszi annak eszményi oldalait is. — Pintér Jenő: *Az erdélyi irodalomról*. A magyarság szellemi élete, nemzetársadalmi jelentősége, történelme el sem volna képzelhető Erdély gazdag termése nélkül.

Esztétikai Szemle. — 1936. évf., 1. sz. Kozocsa Sándor: *A Kisfaludy-Társaság esztétikája*. A fennállása százéves fordulóját ünneplő Társaság esztétikai irányú munkásságának és ily vonatkozású kiadványainak áttekintése.

Ethnographia. — **Népelet.** — 1936. évf., 1—2. sz. Benkő László: *Adalékok a halott völégány balladatípus történetéhez*. Összehasonlító irodalomtörténeti jegyzetek a címben írt kérdéshez. — Honti János: *Mesék és mítoszok a halálról és halhatatlanságról*. Adatközlés.

Gondolat. — 1936. évf., 4—5. sz. Szimonidesz Lajos: *Az első magyar reform-korszak drámái vége*. A „Der Majestätsprozess in Ungarn 1795“ című, 1800-ban névtelenül megjelent röpirat magyar fordításának közlése. A magyar jakobinus-per egykorú összefoglalása. (A bp. Egyetemi Könyvtár G. 249. sz. kéziratából.) Adatok Hajnóczy Józsefről, Martinovics Ignácra, Bercsenyi Jánosról stb.

Irodalomtörténeti Közlemények. — 1936. évf., 2. sz. Horváth Cyrill: *László-versekről*. Kritikai észrevételek a *Salve benigne rex Ladislav*

sorfájának verstani változatairól. „Nincs mit tágitani e költemény 3. (4., 2.), 2., II., 3. (4., 2.), 2. ritmusától, mely a XVI. században még meglehetősen kedvelt volt, de utóbb is meg-megszóltalt és mind máig az élő ritmustípusok közé tartozik. Egyebekben a szerző kétségbe vonja Sík Sándornak azt a föltevését, mely szerint az ismert Szent László-ének latin és magyar szövege közül az utóbbi az eredeti. — Brisits Frigyes: *Vörösmarty Mihály és az Akadémia*. (II.) Az akadémiai tagajánlások során sűrűn találkozunk Vörösmarty nevével. A megválasztott tagok közül talán Vajda Péter áll lelki világához legközelebb. Vajda hatással volt Vörösmarty gondolatvilágának alakulására is. (V. ö. Vajdának Az emberi nem tökéletesedheséről című, Breillon nyomán írt tanulmányát a Gondolatok a könyvtárban című verssel.) Vörösmarty az Akadémia játékszíni bizottságának munkájában is részt vett. Bírálatiért nem egyszer megtámadták, sőt a beadott drámai pályamunkák kapcsán még plágiummal is megvádolták. Legállandóbban foglalta le Vörösmarty akadémiai működését a nyelvészet. E részben elvileg Révai mellé állt. Tevékeny részt vett a tájszótár anyagának rendezésében. A kézi szótár szerkesztésére ő és Toldy kaptak megbízást. Nyelvészeti munkásságának befejezése a „honi tanodák“ számára írt nyelvtana volt. Vörösmartyt a nyelv nem mint tudomány-cél érdekelte. Terméselemet látott benne, melyben inkább a nyelvészeti, mint nyelvtudományi feladatok izgatták. — Varga Imre: *A kuruc-költészet hitelessége*. (II.) Gondos utánjárással készült tanulmány arról, hogy Thaly Kálmán kiadásai közül mely versek tekinthetők az ú. n. kuruc-költészet termésének. — Dénes Szilárd: *Hogyan hatott a tanítás Arany János lelki életére?* Arany János körösi tanárkodásának jelentőségét korántsem panaszos leveleiben elszórt nyilatkozataiból kell megítélni. A költő nemes egyénisége nevelő hatásánál fogva elhatározó befolyással volt tanítványai nagy seregére. Kézírtos tankönyveinek megállapításai, gazdag tanulságai csakhamar bekerülnek elterjedt könyvekbe s így fejlesztették a szép, a művészi iránti érzéket. — Stripsky Hádor: *A Cantus Catholici és szerzője*. Szőlősy Benedek (sz. 1609. Nagyszombat) jezsuita szerzetes volt a Cantus (1652) szerkesztője, s ő szerkesztette a Cantus tót kiadását, az 1655-ben megjelent Pýsne Katholicket. — Kristóf György: *Kazinczy Gábor levelei Mikó Imre grófnak*. Adatközlés az E. M. E. kolozsvári Mikó-levéltárából. — U. az: *Barcsay Abraham sírfeliratának történetéhez*. Kerekes Mihálynak 1810 december 10-ről (Kéméndről) keltezett levele a Tordason lakó Griger Pálhoz, mely szerint a sírfelirat szerzője a címzett. — Egyéb adatközlések: Gálos Rezső: *Amade László kiadatlan versei*. (II.) — Turóczi-Trostler József: „*Az kopaszságnak Dicsireti*“ a tizenhetedik században. — U. a.: *Tolnai János és a Novissima Tuba*. — „A Novissima Tuba (I. Szabó K. R. M. K., I., 302. l.) mellől törlendő Tolnai János neve.“ — Komáromy Béla: *Gádl György levelei Kisfaludy Károlyhoz*. (I.) Öt németnyelvű levél 1820-ból. — Könyvismertetések: Császár Ernőtől (Waldapfel S.: Ötven év Buda és Pest irodalmi életéből, 1780—1830), — Turóczi-Trostler Józseftől (Kozáky István: A haláltáncok története I.), — Haraszthy Gyulától (Öt doktori értekezés). — Gálos Rezső: *Még egyszer a Székely Népballadáról*. Válasz a szerző bírálatára vonatkozó észrevételekre. — Kozoca Sándor: *Az 1935. év irodalomtörténeti munkássága*. (II.) Könyvészeti egybeállítás.

Juventus. — 1936. évf., 8. sz. Sig. Rác: *Circulus familiae*. Arany János Családi kör című költeménye első szakának latin fordítása. — *D. Berzsenyi: Pars mea*. Az én osztályrészem című vers Balázs Miksától származó latin fordítása. — *Legenda de diurnariis*. Herczeg Ferenc Legenda az újságíróról című novellájának latinnyelvű fordítása Farkas Istvántól. — 10. sz. *Ad Franciscum Liszt*. Vörösmarty Mihály Liszt Ferenchez című költeményének Irsik Józseftől való latin fordítása.

Kalangya. — 1936. évf., 4. sz. Benedek Marcell: *Alapvető kérdések*. (Mutatvány a szerző Irodalomesztétika című műve bevezetéséből.) Az irodalomban az erkölcsnek csak ahhoz van köze, hogy az író komoly szándékkal és művész módjára, a maga belső igazságszeretete szerint ábrázolta-c, amit látott. Az irodalomban csak egyfajta propaganda jogsult: az élet komoly, felelősségtudó ábrázolása. Az irodalomesztétika arra való, hogy tudatosabbá tegye, elmélyítse az olvasó kritikáját és az író önkritikáját. Célját akkor érheti el, ha művelője maga is tisztában van az írás kifejező eszközeivel, s tárgyilagos, korok és irányok felett álló szempontokat ad a bírálathoz.

Katolikus Szemle. — 1936. évf., 5. sz. Sándor István: *Újabb regényeink Párizs-szemlélete*. Párizs-szemléletünk ma a kiábrándulás jegyében áll, akár a szellem, akár a hírhedt éjtszakai élet, akár gazdasági és szociális szempontok, akár a nemzeti gondolat oldaláról közelítenek hozzá íróink alkotásai. S mégis a vigasztalan benyomások ellenére is egyre vonzza íróink képzeletét ez a csodálatos város. — 6. sz. Alszeghy Zsolt: Surányi Miklós *Széchenyi-regénye*. Tagadhatatlan, hogy Surányi nagyon alapos történeti forrássanyaggal építi fel regényét; de a regényíró az adat nem köti meg elképzelésében. Egy nagy ember sorsa és egy jobbra hivatott nemzet végzete olvad össze a három kötet lapján: megrendítő, fájó, kesernyés hangulatot hagyva maga után.

Koszorú. — 1936. évf., 3. sz. Madai Gyula: *Emlékek és vallomások Petőfiről*. Petőfi a teljes ember. Az emberi lélek s kedélyvilág maradéktalan egésze. Kihívja s kiragyogtatja az emberlélek minden színét, mint a szívárvány. — (l. b.): *Újra a Baumgarten-díj*. Kritikai észrevételek az ismert irodalmi díjak kiosztása alkalmából. — 4. sz. Antonio Widmár: *Az Ember Tragédiája olaszul*. Tájékoztató Madách nagy műve olaszországi színházatalának előkészületeiről. — Feleki Sándor: *Sebők Zsigmond emlékezete*. Kegyeletes sorok a 20 év előtt elhunyt jeles, nagy íróról. „A nagy írónak sírján még most sincs emlék.“

Láthatár. — 1936. évf., 1—2. sz. Rózsa Albert: *Az erdélyi magyar könyvtermelés*. Könyvészeti adatok. — Farkas István: *A szlovák irodalom kis tükré*. A szlovák széppróza egyetlen műve emelkedett európai sikerig. Ez Milo Urban Zsivy bics (Élő szobor) című regénye, mely egyedül orosz nyelven százezres példányszámokban került a könyvpiacra. Kész magyar fordítására eddig nem akadt kiadó. — 3. sz. Schöpflin Aladár: *Kiebbégségi irodalom*. A regionális irodalmaknak addig van jogosultságuk, anélkül, hogy az atmoszféra kisugárzik belőlük. Az egyetemes magyar irodalom csak nyer velük: új színt, polifóniát, új szellemet. Erre pedig a magyarság mai történelmi helyzetében égető szükség van. — Jancsó Elemér: *Szombati Szabó István* (1888—1934). Írói arckép. Szombati Szabó István erős és határozott költői

egyéniség. Nyelve Ady és Babits jelzőkben és hasonlatokban gazdag nyelvére emlékeztet. Nem szereti a selymes mondatokat. Nyers és kemény. Bátor és szókimondó. Csak a szerelmi versek területén buggyan ki ajkairól a legmélyebb emberi líra. Vallásos problémái szent problémák. Hazafias verseiben a szinbolizmus köntösébe rejtette az akkori idők általánosan érzett magyar fájdalomait. — Tamás Lajos: *Szlovenszkói színek irodalmunkban*. A szlovenszkói magyar költészet telítődött szociális tartalommal, a vox humana hangjával és ezek az akkordok még konzervatív írók alkotásaiból is kicsendülnek. A szlovenszkói származású, Budapesten élő írók (Komáromi János, Márai Sándor, Szitnyai István, Falu Tamás) regényeiben felcsillannak a szülőföldjükre emlékeztető színfoltok. A szlovenszkói magyar regényt az fogja megírni, aki végigélte a kisebbségi napokat. — 4. sz. Kende Ferenc: *Magyar szellem — kisebbségi szellem*. „Teremtsük meg kisebbségi szellemvilágunkat, értessük meg a kisebbségi munka módszerét.“ — Mezei Gábor: *Szlovenszkói írók Budapestcn*. Bíráló észrevételek Szvatkó Pálnak a szlovenszkói magyar irodalomról írt tanulmányáról.

Libanon. — 1936. évf., 2. sz. Zsoldos Jenő: *Vajda Péter zsidószemlélete*. A magyar irodalomban Eötvös József előtt Vajda Péter egyetemesítette először fenntartás nélkül nemzeti problémává az emancipáció gondolatát; természetvallásának követelményére ledönti a felekezetek közé emelt válaszfalakat és az emberi egyérték kultúrnyugalommal teszi túl magát minden előítéletében a zsidóságra. — Steiner Lenke: *Ágai Adolf* (1836—1936). A tárcaműfaj megjelenésekor Ágai első képviselője annak a zsidó írásmódnak, mely az újságirodalom kezdeti szakaszán túlnöve a huszadik század újságprójájának egyik alapja lett. — Zsoldos Jenő: *A holdban hegedülő Dávid magyar irodalmához* Irodalmunkban Pálóczi-Horváth Adám magyarázta először a holdban hegedülő Dávid mondáját. (A szerző más változatokról is megemlékezik.) — 3. sz. Zsoldos Jenő: *A bolygó zsidó magyar irodalmához* Adatközlés.

Literatura. — 1936. évf., V. 15. Alföldi Péter: *A földobott kő*. (Eszmetörténeti kuriózum.) Párhuzam Somló Sándor Apród című verses művének egyik részlete és Ady Endre: *A föl-földobott kő* című költeménye közt.

Magyar Könyvbarátok Diáriuma. — 1936. évf., 3. sz. Sándor István: *Széchenyi és a könyv*. Nincs ragyogóbb és sokoldalúbb alakja a világ-irodalom romantikájának, mint Széchenyi a könyvbarát, olvasó, író és ihlető — a könyvkultúrában is a legnagyobb magyar. — 4. sz. Bisztray Gyula: *Könyvtár és közönség*. A közönyvtárakba az a könyv való, amelyet a könyvtár rendeltetése szempontjából a közönségnek elsőrangú érdeke elolvasni.

Magyar Nyelv. — 1936. évf., 3—4. sz. Melich János: *Gombocz Zoltán emlékezete*. Az elhunyt nyelvtudós pályáját és munkásságát részletesen ismertető, tanulmányzerű emlékbeszéd. (Ennek függeléke Urhegyi Emiliától: Gombocz Zoltán egyetemi előadásainak jegyzéke.) — Techert József: *Csokonai nyelvi forrásai*. (I.) Azok között, akik Csokonai költői nyelvének kialakításában több-kevesebb szerepet játszottak, az első hely Földi Jánost illeli meg. Csupán költői szempontból tekinthető mesterének Kazinczy Ferenc. Valószínű, hogy nyelvi téren is erős hatással volt rá, de ez egybefolyik helyen-

ként a Kazinczy folyóirataiba írogató többi költő nyelvi hatásával. Meltá-nyolja, főleg nyelvük miatt, Faluditól a hitvitázó és tudományos irodalmon át Zrínyiig a régebbi írókat is. — Pais Dezső: *Jegyzetek Anonymushoz*. Érdekes szövegértelmező nyelvészeti magyarázatok. — 5—6. sz. Zsirai Miklós: *Budenz József*. Tanulmányyszerű megemlékezés a néhai jeles nyelvtudósról születése századik évfordulóján. — Ligeti Lajos: *Pordenonei Odericus budapesti kézírata*. A bécsi gyűjteményekből a Nemzeti Múzeumba került Acephalus-kódex egyik részének („A világ csudáiról“ című magyar vonatkozású, regényes ázsiai útleírásnak) ismertetése. — Mészöly Gedeon: *Az Ó-magyar Mária-siralom „sepedyk“ szavának magyarázata*. Az Ó. M. S. „seped“ szava azt jelenti, amit kódexirodalmunk „szepeg“ szava (= haragosan sír). Mai nyelven a „Siralommal szepegek“ így fejezhető ki: siralommal zokogok. — Techert József: *Csokonai nyelvi források*. (II.) Csokonai költői szólamkincsének kialakításában jelentős szerepe volt Földinek.

Magyar Nyelvőr. — 1936. évf., 3—6. sz. Balassa József: *Budenz József* (1836—1892). Unnepi megemlékezés a néhai jeles nyelvtudósról (arc-képpel). — Kardos Albert: *Budenz József és Lugossy József*. Ami termékeny magvat Budenz magával hozott Göttingából, azt teljessé érlelte benne Debrecen, illetőleg Lugossy és környezete. — Gál Kelemen: *Budenz első magyar nyelvtanítója*. Budenz első magyar nyelvtanítója Nagy Lajos kolozsvári unitárius kollégiumi tanár (1828—1910) volt. — Munkácsi Bernát: *Budenz-ereklyék*. Adatközlés. — Kunos Ignác: *Budenz József és törökföldi tanulmányutam*. Visszaemlékezés. — Vikár Béla: *Budenz és a Kalevala*. A szerzőt a Kalevala lefordítására Budenz ösztönözte. — *Budenz-emlékek*. Budenzre vonatkozó adatok.

Magyar Szemle. — 1936. évf. Április. Sándor István: *A százéves Szózat*. Vörösmarty történetfelfogása, amint azt a Szózat sorai sejtetik, nem mérhető sem az optimizmus, sem a pesszimizmus kategóriáival... A hűség eszméjében egy ezek fölé emelkedő harmadik álláspont kap hangot nála: a nemzeti heroizmus, a férfias kötelességvállalás. A kor nagy sugalmazója: Széchenyi István áll e költemény mögött is egyik országgyűlési beszédével, melyet az 1835. év november 30-án a magyar nyelv ügyében tartott. — Június. Schaffer Károly: *Bólyai Farkas idegvilágáról*. Szirmayné Pulszky Henriette szerint Bólyai Farkas schizoid természet, bár erősen ciklotim árnyalattal. Ezzel szemben Schaffer szerint Bólyai lelkivilágában semmi schizoid vonás nincs: ezt kizárja közvetlen, nyílt egyénisége, embertarsaival való szíves érintkezése, melyben híján volt minden testi, lelki merevségnek.

Mult és Jövő. — 1936. évf. Május. Komlós Aladár: *Agai Adolf* zsidósága. Agai magatartását általában az a kettőesség jellemzi, hogy egyfelől támadja azokat a zsidókat, akik még nem teljesítették legfőbb kötelességüket, nem magyarosodtak meg, másfelől harcol a szűkkeblű és gyűlölködő antiszemitizmus ellen. — Június. Barát Endre: *Apák és fiúk*. A szerző följegyzései Szomor Dézsóval való beszélgetéséről.

Napkelet. — 1936. évf., 5. sz. Óhegyi Vilmos: *Berzsenyi Dániel utolsó műve*. „A magyarországi mezei szorgalom némely akadályairól“ című munkájában Berzsenyi kellő időben életbeléptetett reformokat kíván, hogy egészséges vagyoneelosztású, egy nyelvű és egy akaratú legyen az ország.

Pannonhalmi Szemle. — 1936. évf., 2. sz. Csóka Lajos: *Bessenyei és a bécsi udvar*. Eredeti anyaggyűjtésen alapuló tanulmány a címben írt kérdéstről, különös tekintettel Bessenyeinek Grass Teréz bárónőhöz és Kollár Adámhoz való viszonyára. (Grassnénak Kollárhoz intézett, tárgyilag fontos, eddig kiadatlan leveleit, l. a szerzőnek „Kollár Adám és Mária Terézia iskola-reformja“ című műve függelékében.)

Pásztortűz. — 1936. évf., 7. sz. Ravasz László: *Szó, ige, irodalom*. Az irodalom akkor tesz a nemzetnek legnagyobb szolgálatot, ha loginkább egyéni és legegyetemesebben emberi; akkor lesz az erkölcs istápjá, ha az élet és szellem mélységeit tárja fel minden erkölcs-prédikálás és erkölcs-magyarázás nélkül. — 8. sz. Járosi Andor: *A nagy per*. Surányi Széchenyi-regényének vitájához. Hozzászólás a regény javára. — 10. sz. Imre Sándor: *Az élő szobor*. (Báró Wesselényi Miklós gondolatvilága.) Wesselényi szerint az használ magának és hazájának legtöbbet, aki a gondolkozás hibáit javítja magában és környezetében. Ha egyébert nem, csupán a művelődés nemzetmentő erejének hirdetéséért is megérdemli Wesselényi, hogy nemcsak emlékezete éledjen fel közöttünk, hanem szelleme is áthasson bennünket. — Dsida Jenő: *Titkok a versfordítás műhelyéből*. Érdekes beszámoló arról, hogy miképen készült el Eminescu Glosszá-jának magyar fordítása. A szerző szerint „Amit pedig egyes fiatal, jónevű és tehetséges magyarországi költők követnek el mostanában — a népiesség ürügyével — a magyar rimelés ellen, nem egyéb, mint süket hangzavar, ártó merénylet és romboló barbárság.“ — 11. sz. Szabédi László: *A magyar rím*. „Greguss joggal nevezte az asszonanciát magyar rímnek, mert az asszonánc is annak a rímképző elvnek a magyar gyümölcse, amiből az európai nyelvek rímei fakadnak.“

Protestáns Szemle. — 1936. évf., 5. sz. Varga Zoltán: *A magyar romantika korának vallásossága*. A magyar romantika korának vallásosságát nem szabad minden további megfontolás nélkül a racionalizmussal azonosítanunk. — Merényi Oszkár: *Berzsenyi Dániel könyvtára*. Adatközlés. — 6. sz. S. Szabó József: *Méliusz nyelvtudása és fajokonsági elmélete*. Bizonyos, hogy Méliusznál találjuk meg legelőször a török-magyar testvériség gondolatát.

Protestáns Tanügyi Szemle. — 1936. évf. 6. sz. Ravasz Árpád: *Bólyai Farkas, mint nevelő*. Bólyai 1852-ben írt nevelésügyi munkájának (amely újabban Koncz Józsefnek, a marosvásárhelyi kollégium történetéről szóló művében jelent meg) ismertetése.

Szabolesi Szemle. — 1936. évf. 1. sz. Szentmiklósi Péter: *Meotiszi ének*. Méreyné Juhász Margit történeti regényének ismertetése. — 2. sz. Varga Károly: *Nyíri tájak, emberek, legendák*. Részlet a szerzőnek elkészült Krúdy-monográfiájából. Azok a nyíri táj- és emberképek, amelyek Krúdy Gyula írásaiba oly jellemzőek, az első gyermekévek hangulatai, de a feldolgozás idején csiszolva, megszépítve. — 3–4. sz. Schedlbauerné Szovátay Gábor: *Tamási, a székelység tükré*. Tamási Áron írói fejlődése. Legjellegzetesebb könyve a „Szűzmáriás királyfi“. Ezzel a regénnyel új irodalmi irányt szab meg, a székel irodalom irányát.